

Sisäministeriö

1/2

Viite:

Sisäministeriön lausuntopyyntö 16.5.2018, SM1814899

Asia:

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Sisäministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan säädettäväksi laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa. Laki korvaisi lain ulkomaalaisrekisteristä, ja siihen keskitettäisiin henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely muista maahanmuuton hallinnonalan laeista. Esityksen mukaista lakia sovellettaisiin erityislakina, joka täydentäisi EU:n tietosuojasetusta ja kansallista tietosuojalakia.

Yleisesti säätämisympäristöistä voidaan todeta, että niissä tulisi laajemmin arvioida sääntelyn suhdetta perus- ja ihmisoikeuksiin ja Suomea velvoittaviin kansainvälisiin sopimuksiin. Erityisesti olisi tarpeen tiiviisti perustellen todeta, vastaako esitys ja miten se vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja sen tulkintakäytännössä Euroopan ihmisoikeustuomioistuinissa kehitettyjä periaatteita yksityiselämän suojasta henkilötietoja käsiteltäessä ja sen rajoitusperusteita mm. kansalliseen turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa. Esityksen suhdetta perustuslakiin on pohdittu yksityiselämän suojan kannalta (s. 59 – 62). Kun lakiehdotuksessa on kysymys maahanmuuttohallinnon asiakkaiden tiedoista, esityksen vaikutuksia voi kuitenkin olla perusteltua tarkastella myös yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta.

Lausunnolla olevassa esitysluonnoksessa on useita säännösehdotuksia, joissa viranomaisille säädetään oikeus saada tai käsitellä tietosuojasetuksen mukaan erityisiin tietoryhmiin ja perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 14/2018 vp. ja PeVL 15/2018 vp. (s. 38) mukaan Suomen perustuslain mukaan arkaluonteisiin tietoihin kuuluvia tietoja, jotka ovat välttämättömiä asian käsittelyn kannalta (ks. esim. L henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa 8 §, 11 §, 12 §). Tietojen käsittelyoikeuden määrittely muodostuu näin käytännössä varsin väljästi määritellyksi. Tätä perustellaan lyhyesti hallituksen esityksen luonnoksessa. Perustuslakivaliokunta on uudemmassa lausuntokäytännössään kiinnittänyt huomiota siihen, että vaikka tietojen luovuttaminen sidotaan välttämättömyysedellytykseen, ei luovutusperuste saa tällöinkään muodostua liian avoimeksi (ks. PeVL 15/2018 vp., s. 38-41, PeVL 59/2010 vp. s. 4). Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa on tietojen saantia ja käsittelyä koskevat säätämisympäristö perustelut tältä osin vielä tarkistettava ja samalla harkittava, jääkö sääntely ilman lisätsemennyksiä liian avoimeksi perustuslakivaliokunnan käytännön valossa.

OIKEUSKANSLERIN VIRASTO

Maahanmuuttohallinnossa, erityisesti kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa, käsitellään varsin runsaasti ns. erityisiä henkilötietoryhmiä, mikä asettaa tietoja käsitteleville viranomaisille korkeamman käsittelykynnyksen ja velvollisuuden varmistaa hyvien tietosuojakäytäntöjen toteutuminen ja myös niiden sisäinen valvonta. Esityksen säätämisperustelujen mukaan kaikkia erityisiä henkilötietoryhmiä koskisivat tietosuoja-asetuksen mukaiset rekisteröidyn oikeuksien turvaamistoimet. Uuden tietosujasääntelyn monimutkaisuus huomioiden lakiesityksen perusteluissa olisi hyvä tuoda nyt tehtyä selkeämmin esiin, miten erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn välttämättömyyden (ja esityksen 8 §:n 1 ja 2 momentin osalta tarpeellisuuden) perusteita valvotaan. Perustelemisselvollisuuden, sen valvonnan ja käytännön seurannan merkitys korostuu myös mm. käsiteltäessä henkilötietoja muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen (esityksen 11 §), kun tietojen käsittelykynnystä on esityksen mukaan tarkoitus muuttaa siten, että välttämättömyyshedellytyksestä luovuttaisiin useassa tilanteessa.

Kun tietosuojalainsäädännön uudistamisella on merkittäviä vaikutuksia perusoikeuksiin ja mm. tietosuojalaki ja eräät muutkin siihen liittyvät erityislait ovat vielä eduskunnan käsiteltävänä, pidän perusteltuna pyytää esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunto, kuten esityksessäkin pidetään suotavana.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Anu Rätty

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
